

- Eski edebiyatımızda Şeyh'inin Hamanesinden başlayarak mizaha veya hicve ait birçok eserlere rast geliriz. Bunlar arasında en meşhurları Nef'i'nin Sıhame kazası, Tokatlı Kâni'nin mektup ve manzumeleri Sümrü'nün Hezliyatı, İzzet Mollanın Mihnetkeşanıdır.
- Tanzimattan sonra bilhassa Ziya Paşa'nın Zofemesmesi bu tarzın en güzel bir nümunesini teşkil eder. Diyojen de yazı yazanlar da bu tarzın güzel nümunelerini verdiler. Namık Kemal'in mizahî bazı parçaları bu mecmuoda intişar etmiştir. Mizah vadisinin en güzel nümunelerini verenlerden biride Lehçe-tülhakayık sahibi Ali Beydi. İskilolat devrinde yazdığı hicvilerle en çok tanınmış olan şairimizler ise Eşref ve Kerküklü Şeyh Rızadır.
- 1908 inkılâbından sonra bu vadi'de inuvaffakiyet gösterenler bir hayli çoğalmıştır. Bunlar arasında bilhassa hicvize yazmakta Tahir Nadi, Gercöps Sami, Tevfik Neyzen'dir. Mizahî şiir ve vesirler kaleme almakta Fazıl Ahmet, Halil Nihat, Hüseyin Suat, Erçüment Ekrem, Orhan Seyfi, Yusuf Zoya, Osman Cemal, Abdülkâfi Tevzi, Neddik Rütke gibi birçok şairimizler gösterilebilir.

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-242

TÜRK HİCVİ

I ←
Eski Edebiyatta
Nefi
Sümrü
Tokatlı Kâni

II ↓
Tanzimattan sonra
Ziya Paşa
Namık Kemal
Eşref
Kerküklü Şeyh Galip

III →
1908 İnkılâbından sonra
Tahir Nadi
Tevfik Neyzen
Gercöps Sami

Kelimenin asıl manası (Hecc) dir². Arapçadan geldiği için te-
lâffuz etmesi bizim dilimize kaba ve güç gelmiş olmalı ki inceltip
Hiciv yapmışız. Hiciv de demeyip Hecc da diye biliriz. Fakat unu-
miyetle Hiciv'i kullanırız.

Birinin kusurunu ve aybunu meydana koymak demektir ki bu yolda
yazılan yazılara Hicviye adı verilir.

İşte bu yeni yazı yazınlara da HECCAV yahut HECCAGÜ vasfı verilir
Meselâ Nef'î-i heccâgü da diyebiliriz, Eşref-i heccav kelimesini de
kullanabiliriz. Heccayı kabul etmeyip Hicivi kabul ettiğî-
miz için Eşref-i heccav dememiz daha doğru olur.

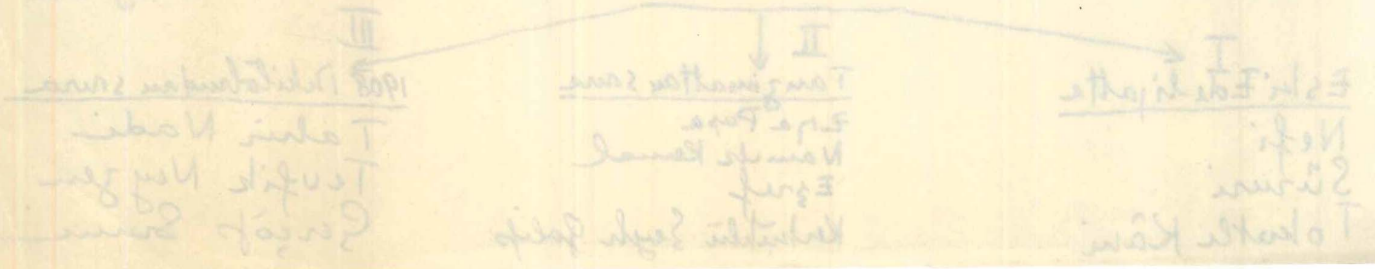
Frenkler bizim HICVIYE dediğimiz yazılara (satire) derler ve bu
yeni yazılarda Didaktik sınıftan sayarlar. Halbuki bu
tamamen yalnuştur. Çünkü: Didaktik sayılacak
yani ibret ve nasihat alınacak bir sözün herşeyden
evvel nazik olması şarttır.

Binaenaleyh:

A edepiz, a utanmaz, a rezil, tu yüzüne... gibi
sözler didaktik nevinden değil Hiciv nevindedir.

1903
Kütüphane Arşivi
No 003-205

TÜRK HICVI

Kerküklü Şeyh Rıza ³

Kerkük sancağı dahilinde "Taleban" köyünde Künt aşiretinden Şeyh Abdürrahman Halisin oğludur. 1828 de doğmuştur.

Kerkükte okuduktan sonra İstanbul'a geldi.

Şair, şöhret, mevki kazandı. Toplantılarda, merasimlerde istimalarda kendisinin daima yeri mevcuttu. Bunları kazandıktan sonra gene memleketine döndü.

1908 de yaşı senken olduğu halde Bağdatta vefat etti.

Türkçe, Arapça, Farsî den belîğ şiirler söyledi. ^{Hacı} ~~Hacı~~ olmuştur.

Tarıkatte doğru yolu göstermeğe (irşad) nazım idi.

(Kendisi muhtaca himmet bir dede
Kande kalde gayriye himmet ede)

Gayet lâubali bir hali vardı. Hiç bir şeye ehemmiyet vermezdi. Eserlerini bir araya toplamak külfetine dahi katlanmamıştı.

Leikâfi Ez'arı İranda, Hindistanda dahi intişar edilmiş olup bilhassa Bağdatta onun eserini herkes ezbere bilirdi. Şiirlerini bir defa yazar. Sonradan silip, bozmak gibi adetlerden hiç hoşlanmazdı.

Asıl mühim olanı bazen ikiden doğan güzel şiirlerini hemen kime velsasa söyler. Birdaha tekrarlanmazdı.

Şayet karşımdaki aşık göz bir şahıs ise hemen kale
me alırdı. Yoksa bir daha aynı şeyi elde etmek mümkün
olmayıp silinip giderdi.

Bu yüzden Şeyh Rızanın elinizde mahdut perşan
ları vardı. Birçok eserleri işte bu yüzden toplanamamış
ve uçup gitmişti.

Bunlara rağmen ömrünün sıkıntılı kısmında, parasızlık işinde
gestiği de belki çalışma sahasında çok kesimler yapmıştır
diyebiliriz.

Yıldızdaki Bomba hadisesini Şeyhe bildirdiince

Şeyh: Ne diyem hüküm hükümler -----
Yoksa maksadımızı hasıl ederdi dinamik
beykini söylemesiyle yanında bulunan zat lâtife
olarak: "Padişah işidire sizi uzak yerlere sürgün
eder" der. Şey Rıza derhal beykini şu şekilde sokar

Önmlerin hafızı hakdar -----
Padişah ~~zilli~~ zilli hükümler ona neyle dinamik

Seyh çok geçimsiz bir kimse idi'. Hatta Mehmet Emin paşa
nın (Mahmut Kemal İnalın jenerali) keşifçisi ile Hazine kâtibi
hakkında müstakem bir beyti dahi mevcuttur.

Rüşvet hakkında:

Hâlinin var mı alınmış, ne alınmış? rüşvet
Alınan şey, ne imiş? lira, kim almış? hey'et
Hey'etin adı nedir? Dairei Adliye
Anı icad edenin ruhuna yüz bin lânet
Kaç adet lira alınmış acaba? yüz elli
Sikkei halisa üstünde yazılmış durubet
Bilmedik kimler imiş rüşvet alanlar? hey'at
Gidişinden bilinür haini mülkû millet
Biri müstantik efendi, biri şingâne reis
Öbürün söyleyemem, söyle habara rahmet
Hazreti daveri ekrem mutasarraf paşa
Ezeğin başını tut Hamzaya geldi nebet
Okuzun Rağib alıp yuttu yirgimisin Emin
Yüzünü, söylediğin zate veliyyün ni'met
En büyük hussa bu aldı yine hoşnud değil
Hepsini almadığından şeker ahi hasret
Hussa vermek bana da lâzım iken hakke sükût

Vermedi, ağızını zannetti kapamış zimmet
Hoğunun adı yazılmıştı bu kumpanyada
Almadi fasika mahrum gibi hiçbir kimet
Ade defterde, "öz" haibü hasir biri ben
Biz de Musul'da olan valii âli himmet
Söyle mafate tedarükde bulunsun yoksa
Anı ibret ederim heco ile emma ibret
Acala aldi Kumandan dahi bir şey? haşa
Var mı dünyada Kumandan gibi sahib iffet ⊗

⊗ Kumandanın iffetine şahadet etmek zaruridir.
Zira onda yalnız iffet değil, kuvvet de vardır,
kendine dil uzadani kepelere.

7
Türk hici denildiği zaman hepimizin aklına Eşref
geli. Merhum Eşref efendi 1859 senesinde Karaağaç
kazasında Gelenbe mevkiinde doğmuştur.

Manisada Hakuniye medresesinde Aralı ve Farsî okudu
1870 senesinde Manisa yazı işleri kalemine maaşsız devam
etti. Bilâhare Turgutlu - Akçahi'sar - Alaçehir kazaları
mal müdürlüklerinde bulundu. 1878 senesinin Muharrem
ayında vazifesinden istifa edip İstanbulla geldi. Dene-
me ve Fatse kazaları kaymakamlığına tayin olundu. İşki-
ye düşkün olup bu yüzden ödevini lâyetkayle yapmaması
yüzünden herkesin gözünden düştü, aynı zamanda mu-
hacirlerin yerleşme işlerinde kusurlu bulunduğundan
hükümet tarafından da azlölundu.

İsmayil devletce yapılan tahkikatte beraat kararı aldy-
rada iş işsiz kaldı. Bilâhare Çapakçuz - Hizan - Ünye-
Tirebolu - Akçodağ - Grazan - Gorkikaraağaç - Kula - Kulağaç
Tatay kazaları kaymakamlıklarına vazifelendirildi
Tatay kaymakamı iken istifa etti. Gördüs kaymakamlığı-
na tayin edildi. 1902 senesinde bu vazifesini ifa ederken
İzmirde ikamet ettiği eve polis memurları gelerek birarına
yaptılar ve evrakını toplayıp hükümet dairesine teslim ettiler

On gün sonra İzmirli Hafız İsmail efendi ve Tevfik Nezat Bey ile beraber İstanbul'a getirilerek tevkif edildiler. Göya Ezrefin reisliğinde bir fesat komitesi mevcut olduğuna Hukuk talebelerinden Eskişehirli Mehmet Ali Tekiyüddin namında biri ihbar ettiğinden tevkif olduğuna şüphe dan anlaşılmıştır. Ezref kadar milletin haklarını koruyan devrin yolsuzluklarını yalancılarını, idaresizliklerini Padişahın vazifesini ifa etmediğini doğrudan doğruya açık ve sadık bir lisanla anlatan başka bir sair edip kimse göremiyorduk. (O bütün bunlara kalemi ile müdafaa etmiş ve onun bu müdafaa müstela olduğu için bu satırlara şükür fakat bunları bertaraf edemezsiniz)

7 ay mevkuf kaldıktan sonra yapılan mahkemeye neticesinde kendinde bulunduğu padişah aleyhinde yazılmış evraklar mevcut olduğundan 1 sene mahkûmiyetine karar verilir. Bu evraklar hicivleri ile Damat Mahmut Paşanın mektupları teşkil eder. Mahkûmiyeti muharremeye tesadüf eylediğinden şu kit'eye söyledi:

Nisbeti âdile yok cürmü eza beyninde
Bendei âli resul olduğumun bürhanı
Karbela'ya getirin hatıra mahkûm oluşum
Yetiştir mahi muharremde şu mahkûm oluşum

Mahkûmiyeti olan bir seneyi ⁹ 10 gün fazlasıyla - ikmal ettikten sonra hiçbir Eşref hem kendisinin ve yanına katılan polisini hem de İzmir gidecek birkaç sürgünün yol paralarını cebinden vermek şartıyla İzmir gönderildi.

14 Ağustos 1901 de İzmirden hareketle Mısra bir aralık Parise ve İsviçreye gitti. Bir müddetde Kibrista bulundu.

Mısra da iken birinci (DECCA) i neşrettiğinden dolayı emlakîninin hacziyle gıyaben mahkûm edileceği İstanbul gazetelerinde görüldüğünden (lââif fakat o surette müstakem kelimeleri ihtiva eden bir kık'a yazıp derhal İstanbulla yolladı)

Meşrutizetin ilânından sonra İstanbulla geldi. Bir müddet Adana vali muavinliğinde bulundu. Bilâhare tehâüt edilerek memleketine çekildi. 9 Mayıs 1910 da 51 yaşında olduğu halde Kakağaç da Bahçıvan Pazarındaki hanesinde vefat etti.

İdeli Şahsiyeti ve Eserleri

Eşref "Nev'i şahsına münhasır" adamlardan. Kimlerden korkmaz, bir şeyden gözü yelmez, ateş içinde kalsa yanıyorum denize düşse boğuluyorum demez, acayip, görüp görünüşte korkmuş bir şahıstır. Kendisini yakinen tanıyıp konuşuldu mu sözün de kiletâfet, neş'e ve belâğat gibi unsurları bir araya gelmesi hakikaten Eşrefi "Nev'i şahsına münhasır" adamlardan olduğu ispata kâfi gelir.

Mısrada kâb olunan eserleri: ¹⁰

Istindat - Şah ve Padışah - Haslûhal -

İranda yağmur - Deccal - Külliyyati eş'ar

Külliyyati eş'ar son zamanlarda yeni 1930 senesi zarfında İstanbul'da basılmıştır.

Fakat şimdi bulunmak imkânı kalmamıştır.

Meşrutiyetin ilânından sonra İstanbul'da EŞREF namıyla bir haftalık gazete Eşref'in bazı yazılarını neşretti. Fakat bunların hepsi matbu eserlerinde mevcuttur.

Eşref'in bazı forşoları:

Öğlü için şu kıtaya söylemişim:

"Mazhar olmuştur Muhammed Mustafa namına

Sükkeri imanına nurî sefalet üşmesin

Sakla Allahım aîni her bir günahiden bahusus

Alemi meyhaneye ben düştüm öğlüm düşmesin..."

Mesrutiyet İranda ilân edilince Esraf İrani şahın ¹¹ övüyü.
İran şahı Aşupaya kadar seyyahatler yapmış görgüsünü
aktınmağa çalesmişti, lizim padişah ile cinnet derecesini
bulan vehiminden dolayı Boğaziçi köprüne lile seyyahat
ederiyordu:

Görüp dünyayı gezdi, aulade ol şah-ı daimîment
Otuz yıldır lizimki görmedi hâlâ Emir gâm.

Kıta: A

Eylemem ölem de kızlı ihtiyar

Doğruyu söyle gezer bir şairim

Bir güzel mazmun bulunca Esrefa

Kendimi heco eylemezsem kâfirim.

B

Ben ol seyyedi cellâdınki meydanı hamiyette
Kemendi himmeti bir eylemem bir lahza yanından

Deniler baki ikbalin aşupta yıldıza çıksa

Yine azade olmaz damı "şemşiri zeban"ından

Neler çıktın neler ben auların ıslahı emrinde

Semanin kubbesi günürdedi aksi figanından

Kabrili hakka dair görmedim aularda tesirat

Ne ahî ateşininden ne kelki hoş hoş beyanından

Kolaydır mahir ıslahından ol hainlerin anma

Değil it uğruna olmakta layik kendi canından

Ölürsem aular ıslah olmadan ben yıldırım asa

Çıkar evare fosforıyla her şeb üstühanından

Niçe firavne musa kesildim tuorı manada

Akar nuri hamiyet Esrefa her gülistanından.

Gazel : Bir günüm asude geçmez ahü¹² efgan etmeden
Bir gecem bulmaz sabahı gamle idman etmeden
Her felâket bazırur bir kerre lah lütûma
Boş bırakmam kudretimce bende ihvan etmeden
Pek düşünmem bir belâum zeyli melhuz olsada
Biz belâdan önce tahlisi kırılan etmeden
Olduğümüz bir misafirden ziyade hürmetim
Git dimem hangi musibet gelse nichman etmeden
Bir felâket sergisi oldum ki Eşref seyrime
Geldi bin gam bin keder bir kerre ilan etmeden

Şimdi ekser tekkeler hursuz yatağında lütüm
Medrese sakinleri asher kaşâğında lütüm
Başka millette bulunmaz bizdeki hammaller
Ümmeti merhuma gıya kürd aşâğında lütüm
Sevredüp kelle kulak var sanma millette kafa
Gördüğümüz lunca kafalar tuz kabâğında lütüm
Milletin evlâde indinde öküzre pizler
Anlara hayriül haleflerde buzâğında lütüm
Biz hüdaye nahitiz bizde muallim hakke yok
Bizdeki üstadlar bizden bayâğında lütüm
Garbe nisbet biz hemiz insan değil müsveddeyiz
Ah kim mektebliler bizden aşâğında lütüm
Bizlerin gıya yuvarlanımızda bulunuz Eşrefa
Ehli mausib tencere millet kapâğında lütüm

Ezref, Deccal de zaptıye nazirundan bahsederken diyor ki

“..... Birgün yine bana hitaben “bu heviyeler, ayıp değİlmi” diyerek rahatsız etmeye başladılar. “Rezaletleri yaparlara ayıp olmayıyda söyleyene nisün ayıp olsun” diye verdiğim cevap üzerine süküt buyurmuş idi. Bende anın sükütundan istifade hemen atıdaki kit'aye söylemişim”:

Eylemem hevi edavi eylemekten ihtiraz
Olsun onlardan deni duçarı vehmü bin olan
Bir zarar gelmez alsaklardan asla gelmede
Akezi nevrud'den korkar mı İbrahim olan

Bir gece Vefa meydanında Ezrefe iki polis fluersizdir diye musallat olmuşlar ve karakola götürmek için uğraştıkları sırada bir hilerizle garıptıklarından vaziyet adliyeğe aksetmiş. Müstantik Ohanis efendi, kertiş ettiği sual varakasını Ezref'in eline vererek cevaplarını yaz denesiyle Ezref, cevap yerine şu kit'aye yazmıştır:

Elinde yok adalet olsada sen kim adalet kim
Kimi maznun görürsen hep kabahat sendedir dersin
Polisler üstüne saldırdı bende sille aşk ettim
Be müstantik efendi söyle sen olsan ne ~~hal~~ ~~gemi~~ halt edersin

(X) Müstakem olan ne... den sonraki iki kelimeyi kale almıyıp
değiştirilmiştir.

Kur'a

14

Güller kuruyup dihenlik oldu Şenlik hize dilşikenlik oldu
Biçare vakarı keverüm etti Rayati zafer keşenlik oldu

Mümkün olduksa şalştım mihneti zeok et meğē
Ömrümün demle geçirdim gamle meşgul olmadım
Hasbū taziyikin dahi evraini gördümse de

Ü la kendi vicdanında mesul olmadım.

Agob pazayı lutf et padişahım sadre azam yap
Deninin üstüne varıu gelende bir deni olsun
Sadaret möhrümün memnu iş vermek müslüman
Yahudiden usandık bir zamanda ermeni olsun.

Bir Valiye

Erme bahtından şikâyet iste valisin bu gün
Biz zaman bin bir direk üstünde bir berber idim
Validen lutf eylemiş hakkerda yoksa ey teres
Sen babandan olmuş olsaydın bu gün ester idim

(X)

(X)

Ezrefin~~in~~ hakkındaki muhtelif¹⁵ düşünceleri ihtiva eden
bu kaş yazı:

İk damir~~in~~ (10 Haziran 1928) sütunlarında Y. Ziya Orkaş
diyahi:

"Din şairi Ezrefin oğlundan perişan bir mektup aldım. "Baba-
mın Kerkağaçta istasyon yolu kenarında kabrinin taşını dün
gece meçhul bir şahıs iki parça etmiş...." diyor.

Kendi kendime düşündüm: korkmuş dehası, gelik dikenlere
hürümüş bir kirpi gibi her uzanan eli iğneleyen bu şairin
mezar taşını acaba kim kırdı? Sağlığında dehin bütün kahri
ne göğüs gereği bu müthiş adamın taru kabrinde ihtifal ya-
pacağımız ve heykelini dikceğimiz bir devrede mezar taşının
kırılması şayanı hayrettir, tevekkeli sağlığında iken hizzat
yazdığı kitabegî senki mezarında:

Kabrini kimse ziyaret etmesin Allah için
gelmesin red eylerim billâhi öz kardesini
Gözlerim ebnai adından o rükbe yıldı kim
istemem her fatiha tek çalınmalar taşını.

dememiz.»

Gene aynı şahıs bir kitabında ¹⁶ Esref ismi diyor ki:

Türk edebiyatının en zeki heccarı. Bir insanın lükûm iğrenç ifrazotıyla oynadığı halde bir kimyager nasıl dünyanın en temiz adamı ise, Esref de bozau en galiz kelimelerle oynadığı halde nezih görünür. Eski den belâğati söyle tarif ederlerdi: "belîğ, mahallinde masruf olan sözdür". Eğer bu tarif doğru ise, Esref'in bir çok şiirlerine belîğ diyebiliriz. Zira bizim söylemekden utanacağımız bir kelimeyi onun kaleminden okunacak hale koyar!

Esref, Hürriyet için boğuşmuş, Abdülhamidi, Sarayı, istibdad korkunç zekâsının oklarıyla delikdeşik etmişti:

Padîşahın öyle alsaksun ki sen,
İzzetinefsin Arap izzet gibi!

Diğer Esref, Namık Kemal'in:

Biz ol nesli kerimi dude-i Osmaniyamız kim
~~Mısraında~~: Mısraında:

Neden Osmanlıyız bilme ki biz Türk oğluyuz yahu!
Mısra ile tenkit ediyor!

Abdülhamit devrinde terkif, hapsedilen Esref, bir aralık Mısra kaşmış, orada Deccali şikarmıştır.

1912 ye tesadüf eden ölümünden bir yıl evvel de, İhtikar ve Terakki'yi hicvetmişti:

Doğdu (Hürriyet) konuldu bir perisanın adı!

(Hayatının vakâları)

Eski edelî mecmualarda, bilhassa "Hazine-i Fünun" da Ş. Sami imzasıyla manzûler yazardı. Buzatın Gerçöp Sami olduğum ve Dr. Sami ünvanıyla tanındığımı öğrendik. Kendisinin Edeliyata olan âlakasının şu şekilde olduğunu Edeliyat ile uğraşmam, pek genç yaş da başlar. Buda garip bir maceradır. Akrabamdan zengin bir ailenin bir oğlu vardım. Erken evlendirilmiş, bir iki sene sonra da refikasını kaybetmişdi. Onlara gitti kış bu zatın, âsare edeliye itibarıyla zengin olan kütüphanesini karıştırır ve mahdum beyin "Makber"i tanziren karoladığı acibeleri dinlemeğe mecbur oldum.

~~Makber~~ Tanınmış şairlerimizden Ziya Paşa ilk yazdığı eş'are okuya okuya evdeki ayvaze verem etmiş. Ben daha bahtiyar imişim, bu şair taslağını dinliye dinliye şiir vezinleriyle alışıklık hasıl eyledim.

Hayatda pek ciddi şeylere de gülmeğin tınetim icabatından! İnsanı pek iğrenç hodpesendisine, pek gülünç gururuna güldüğüm kadar fezaili neohümesine de gülerim. İşte bu genç husum da cebren denemek bir tarzda bana okumağa çalıştığı o garibelerle vesilei handem oluyordu. Bir gün bana: "Evet, gülüyorsun, çünkü anlamıyor ve duyuyor." Şiir ve nazım, bu senin nasibin değil. Bunun için rakik bir ruh, hassas bir kalp ister. Teşrih ve tebliğinde de bir s'au'atlı

Kabiliyeti lâzım » dedi.

-18 2

Rakik bir ruhum, hassas bir kalbim yoktu. Lâkin sanat kâr olmamak aczini kolay kolay kabul edemedim. Dilemek zahmeti mukabilinde bedava öğrendiğim aruz ile bu zair geçinen zatın es'arını tehzile başladım. İşte nazımlığı-
nın sebep ve başlanğıca!...

O zamandan beri en gülünmeğecek şeylere güldüm ve
hâlâ gülüyorum ».

Eski Bahriye Hastanesi için şöyle diyor :

Kûlahı hızr mı bilmem giyûp gaybe karışmıştır

Bulunmaz mevkiinde sertabib paşa ne olmuştur.

Muavin bey mülevves veçhini tathirden aciz

Anahtarlar cebinde bir salak divane olmuştur

Nizamü intizamıol kadar muhtelki huddamı

İtabı raksına ahenk tutar çingâne olmuştur.

Lâtifeyle hakikat söyleyen de hükmü yok Sami

Sözün ağyar için eğlencelik Kestane olmuştur.

Diğer bir hicviyesi-----

Kalkmış benimle ölçmeğe boy serserinin biri

Akılınca yavegûluğu divane şan sanır.

Bildir habise haddini ey gilki mucizim

İtten sakınma kendini şiri jeyan sanır.

Hafız Hasan Fehmi efendinin oğludur.

1879 da Bodrumda doğdu iptidai ve rüşdi tahsilini orada gördü. Hayatını bir keşmekeş içinde geçtiğini küçük kardeşi Ziraat Vekâleti keşif heyeti reisi Bay Şefik Kolaylıdan öğreniyoruz. Evvelâ pehlivanlığa merak bu uğurda omuzunun kurulması ve neticede kolu biraz şarpten. Kendisi bu şarptenliğe ney üflemenin çok faydesiz olduğunu öğrenmiş. Sonra Urdaya gidiş orada avcılığa heves. Orada tutulduğu hastalık (Tara nöbeti). İstambula gelir. Tekrar Urdaya avdetinde Doktorların tavsiyesiyle serbest bir hayat yaşar. Kardeşi Şefik Bey der ki: "Bu ana kadar babasından onun kadar dayak yigün çocuk bu asırda azdır zira tevfik çok hem de pek çok yararmıştı." Orada bir berberden ney mesketi. İzmir idadisine gönderildi hastalık tekrar baş gösterince hüsûkünü serbest bırakıldı. Ve nihayet İzmir kahvehanelerinde ney çalan Cevali ve Hüseyin adlı iki keptiden ney mesket aldı. Nihayet Mevlîhanenin neyzen başı Cernal dede ile tanıştı. Dergâhda hem döner, hem ney üflerdi. Bütün bu işleri yaparken diğer taraftan da Muktebes gazetesine de ~~manzumeler~~ manzumeler yazardı. İstambula Fatih Fethiye medresesine gönderildi. Musa Kazım efendinin derslerinde bulundu.

Babası ve kardeşi İstanbulla geldiler. Kardeşi talisi line devam etti. Teofik ise daima ney çalmakla devam etti.

Ufak tefek vakalar etkisinde (Bunları tercümei halinde anlatır) hükümetçe takip ve taziyik edilerek zaptiye dairesinde tevkif olundu. İzmir gitmek için yol keskeresi aldı. Bindirgi vapurda emmayarak İskenderiyye kadar gitti. Kahirede ney üfledi ve para kazandı. Bu suretle 5 sene orada ney üflemeyle maişetini temin etti ve İstanbulla döndü.

Eserleri

İlk manzumelerini İzmirde Muktebes gazetesinde neşretti. Teofik'in bazı eserini ihtiva eden (HIŞ) isimli eserde tercümei halini 29 sahifelik manzumede görürüz. Hakikaten çok güzeldir.

“Başlandı beşmi muzamıza âyini Geme
Meclisi sahbayi rindan pür safa, pür zemzeme
Serkı “mey” feryade “ney” ahengi tamburü kemau
Banki hey hey neşe vü işve, hıramı sakıyan
Resmi ahu, gamze, ebru, zülfı zerrini nigâr
Halkai keyse letafet, gırdeni simini yâr
Refi resmizet, nevazıs, sıve, bezli iltifat
Güftügülar, haude, girye, ahlar, sarfı nikât.”

x x x
x x x

22
"Geçti üs bez sene bu tarz ile eyyamı hayat
Kalde yüz üstüne tahsile maarif hey hat
Himmeti hazreti Akif ile aklında kalan
Sekiz on beyti perişan, bir iki fıkra heman
Küsey medresede geçmiş olan ömri sefil
Ruhumu kalbini yoksuzluk ile etdi ahil
Pedrin yolladıği ayda yetişmezdi heman
Tutmağa bostade az çok "ney" elinde o zaman
E derek zadei kab'ın ile etrafa temas
Oldu hadi meişet, nefhatü eufas
Telkede, medresede, evde, okelde, handa
Garsıda, meykedede, maskali rindanda
Dağdada, sahrada, gülistanında, rehi gurletde
Günci mahbesde, felâketde deni mi huetde
Beni kerheyleniyen naye vefatlarında,
Sâyimin mefhari serdestei âsarında ».

Sabredüp medresede kalmuş idim dört bey yıl
Sona bir handa oda tutmağa hükmetdi ahil
Nakledince bana az çok döşemişdik odayı
yan gelip kaynatarak bolca semaverle çayı
Posti serdik köşeye, sazları asdık divara
Haydi tahsile gelen "hayta" da sen mantık ara!

Musikiye burada hayli emek sarfettim
 Oldum erbabına kalbimle cenimla hâdim
 Toplanırdık hüküm ihvan ile meskhane gili
 Geçilirdi orada parçaların müntahabı
 Nerede olsa çıkar ehli dile bir lugel
 İşte bu misrai "Sadi" de bu hikmet mücemel

Burda da kahbe felek burda mesainize bend
 Bu tecemmü sayılır mı, olamoz mu asla
 Görmesinlermiş o âdemleri hem bir daha, ha!
 Bu emir beynime bir ok gibi sarpti, deldi.
 Hancinin vaktasiyle Karakoldan geldi.
 Biz gece ser komiser kendisi etti, kenbik
 Pek ağır geldi benim ruhuma bu emir kerih
 Biz taraftan vatanın hali felâket giri
 Biz taraftan rakinin saikâi kesiri
 Etdi gönümde yanar sem' ai sâyi itfa
 Mesleki "Neyzen" in aynı bu hükümetde kafa
 İstemenki ayağın safhai istibdadı
 Üzmezin hatrasıyla dili gam mutade
 Vardı tembelliğe, avareliğe çünkü heves
 Neresinden koparsaksa orasından tut kes
 Diyerek vurdumu o anda yine başdan karaya
 Çıkarıldı o mesai, o emekler daraya

24

Başladık Sirküi, Lânga, Galata, Beyoğlu
Mezeler hoş, kafadar var, şizeler hepsi dolu

Hiç 1919 da İstanbulda basıldı. Şiirleri güzel ve lâtifdir
fakat son zamanlarda Vakıf gazetesinde gördüğümüz
herşeyden bu letafeti taşımamaktadırlar.

Tevfik Müstaki hayatından bazı sahneleri şu şekilde
ifade eder:

Mekelik girdiği anda ebe ten oldu delik
Doğru meyhaneye gittik kafaya tütüledik

İstanbulda gelişimi şöyle anlatır:

Biz buluttun yıldırım oldum da düğün payine
Meclisi yaranda çaktım, Top taşında güredim.

Eserlerinin bazıları Ezref, bazıları da Akif tarzın
dadır. İbnülemin Mahmut Kemal Bey Tevfik için derki:

Sözündeki letafet, sözündeki kuvvet, sazdan sözden
arabulayana karif ihtiyacından varestedir.

Nayzen Tevfik'in en son eserlerinden bir tanesi

25

Kıt'alar

Kalmadı gizli kapaklı deliği memleketin
Çok şükür kızlarımız hep anadan doğmaca dul
Tutarım ben dilimi, kimseye söğmemi anıma
Karşısında sükulip susmağa bir tek yüz bul

Anlasılda hâl-ükrarında yeshûdi olduğum
Vaz'iyed ettin cihanın garbına hem şarkına
Tilki bilmez bilmiş ol âlemde dehrin bildiğin
Pek güvenme Kayser'in Bismarkına, pis markına

Sebeb-i rif'at olur mâziye sebb ü teşvî
Bu kizbbis marazı hursun için şâfi mi?
İsterim ben de usûlde yücelip yükselirim
Babanın kabrine etsem acaba kâfi mi?

Çitt-i amma Çorağan, geldi tedâbirü harik
Çikti eski kovalar, kadroya yeni girdi yeniler
Öyle bollastı ki her dairede şimdi kova
Gelen erbâle mesâlih dahi kullausa yeter!

Biz hazâkatzadeyim, mi'demi tip kepti benim
Kırk katır tepse yekilmazdı bu âciz bedenim
Kaplada her yâminî sanca elem ağrı here
Biz mezar oldu cihan sanki etibba hazere

26

Fırka, parti diye halkın boğazından sarakarak
Milletin on senedir olmuş idi mengenesi
Kazdığı çâhi belâya yine kendi düztü
Örsünü kuskacın sattığımm mengenesi.

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No

Bu ödeni hazırlamak için başvurduğum kaynaklar

1. Son Asır Türk Şairleri (İbnülemin M. Kemal)
  2. Edebiyat Lügati (Zahir Olgun)
  3. Türk Mizah Edebiyatı Antolojisi (Zahir Güvenli)
  4. İsmail Halib Beyin Edebiyat Kitabı
  5. Pedirim Arkeoloji müzesi eski eserleri koruma ençümeni
azası Nuri Ebrissünoğlu.
  6. Amcam Merhum Süut Ebrissünoğlu'nun notları
(kendisi hattat ve şair olup dokuz yüz küsur sahifelik divanı
mevcuttur)
-

Beyoğlu

2/Mayıs/1949

12/A 495

Hasan Ebrissünoğlu

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-242